

STUDY OF THE DEVELOPMENT OF THE PSYCHOSPICAL CAPABILITIES OF CADETS THIRD YEAR FROM NATIONAL MILITARY UNIVERSITY “VASIL LEVSKI”

Konstantin K. Stefanov

National Military University “Vasil Levski”, Bulgaria, konstantin_stefanow@abv.bg

Abstract: The use of the latest military equipment places exceptional demands on the moral and volitional qualities of the soldiers, whose high level of psychophysical development is an important factor for increasing the combat capability of the troops. The experience of the combat training of the troops and the results of the scientific researches testify to a significant increase of the specific motor qualities and complication of the requirements, which are presented today to the soldiers. Their actions in combat training defined as physical efforts of a dynamic and static nature, which are performed with moderate intensity.

According to the National Defense Strategy of the Republic of Bulgaria, the soldiers of the Bulgarian army must be well prepared to perform tasks related to:

- Protection of the country's borders and airspace;
- Protection of the country in armed conflict;
- Participation in multinational crisis response operations;
- Participation in operations to detain terrorist and criminal groups;
- Rescue and evacuation actions.

The implementation of these tasks requires high combat and physical training, maximum development of basic motor skills, which are the basis for improving the specific knowledge and skills needed to perform the tasks. This implies optimizing the physical training of soldiers, for maximum development of their motor skills, speed, strength, endurance, agility and flexibility.

The purpose of the physical education training process with cadets from National Military University “Vasil Levski” is to develop basic motor qualities (strength, speed, agility and endurance), specific motor qualities (strength and speed endurance, tempo speed, etc.) and practical habits for organizing and conducting various forms of sports training.

In this study participated 68 third-year cadets from National Military University “Vasil Levski”, who conditionally divided into two groups of men (50 people) and women (18 people).

The aim of the experiment was to study the changes in the state of the psychophysical abilities of the cadets during the third and fourth year of their education and to establish the effectiveness of the Physical Education Program at the National Military University.

In the period from August 2017 to September 2019, an experimental study conducted, which divided into 3 main stages:

- 1) First stage - from the beginning of August 2017 to the end of August 2017.

The third-year cadets conditionally divided into two groups - men and women, after which the initial data were taken, giving us information about the current state of their psychophysical abilities.

- 2) Second stage - from September 2017 to June 2019.

The students from the two groups conducted their physical training classes together, according to the current program at National Military University Vasil Levski.

- 3) Third stage - from July 2019 to September 2019.

The final data were taken, which inform us about the current state of their psychophysical capabilities. They summarized and prepared for processing and analysis.

Keywords: Survey, psychophysical capabilities, cadets, National Military University “Vasil Levski”

ИЗСЛЕДВАНЕ РАЗВИТИЕТО НА ПСИХОФИЗИЧЕСКИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ НА КУРСАНТИТЕ ТРЕТИ КУРС ОТ НВУ „ВАСИЛ ЛЕВСКИ”

Константин К. Стефанов

НВУ „Васил Левски“, България, konstantin_stefanow@abv.bg

Резюме: Използването на най-нова военна техника предявява изключителни изисквания към морално-волевите качества на военнослужещите, чието високо равнище на психофизическо развитие е важен фактор за повишаване боеспособността на войските. Опитът от бойната подготовка на войските и резултатите от научните изследвания свидетелстват за значително повишаване на специфичните двигателни качества и усложняване на изискванията, които се предявяват днес към военнослужещите. Действията им в учебно-бойна дейност могат да се определят като физически усилия с динамичен и статичен характер, които се извършват с умерена интензивност.

Според Националната отбранителна стратегия на Република България, военнослужещите от българската армия трябва да са добре подготвени за изпълнение на задачи свързани със:

- защита на границите и въздушното пространство на страната;
- защита на страната при въоръжен конфликт;
- участие в многонационални операции в отговор на кризи;
- участие в операции по задържане на терористични и престъпни групи;
- спасителни и евакуационни действия.

Изпълнението на тези задачи изисква висока бойна и физическа подготовка, максимално развитие на основните двигателни качества, които да са основа за усъвършенстване на специфични знания и умения, необходими за изпълнението на съответните задачи. Това предполага оптимизиране на физическата подготовка на военнослужещите, за максимално развитие на техните двигателни качества, бързина, сила, издръжливост, ловкост и гъвкавост.

Целта на учебния процес по физическа подготовка с курсантите от НВУ „Васил Левски” е развиването на основни двигателни качества (сила, бързина, ловкост и издръжливост), специфични двигателни качества (силова и скоростна издръжливост, темпова бързина и др.) и на практически навици по организиране и провеждане на различни форми на спортна подготовка.

В настоящото проучването взеха участие 68 курсанта трети курс от НВУ „Васил Левски”, които условно бяха разделени на две групи мъже (50 човека) и жени (18 човека).

Целта на експеримента беше да се изследват промените в състояние на психофизическите възможности на курсантите през третата и четвъртата година от тяхното обучение и установи ефективността на Програма по Физическо възпитание в НВУ.

В периода от август 2017 г. до септември 2019 г. се проведе експериментално изследване, което може да се раздели на 3 основни етапа:

- 1) ПЪРВИ етап – от началото на август 2017 г. до края на август 2017 г.

Курсантите трети курс бяха разделени условно на две групи – мъже и жени, след което се снеха изходните данни, даващи ни информация за моментното състояние на психофизическите им възможности.

- 2) Втори етап – от септември 2017 г. до юни 2019 г.

Обучаемите от двете групи провеждаха съвместно занятията си по Физическа подготовка, съобразно действащата Програма в НВУ „Васил Левски”.

- 3) Трети етап – от юли 2019 г. до септември 2019 г.

Снети бяха крайните данни, които ни информират за моментното състояние на психофизическите им възможности. Същите бяха обобщени и подготвени за обработка и анализ.

Ключови думи: Изследване, психофизическа подготовка, курсанти, НВУ „Васил Левски”.

Използването на най-нова военна техника предявява изключителни изисквания към морално-волевите качества на военнослужещите, чието високо равнище на психофизическо развитие е важен фактор за повишаване боеспособността на войските. Опитът от бойната подготовка на войските и резултатите от научните изследвания свидетелстват за значително повишаване на специфичните двигателни качества и усложняване на изискванията, които се предявяват днес към военнослужещите. Действията им в учебно-бойна дейност могат да се определят като физически усилия с динамичен и статичен характер, които се извършват с умерена интензивност.

Според Националната отбранителна стратегия на Република България, военнослужещите от българската армия трябва да са добре подготвени за изпълнение на задачи свързани със:

- защита на границите и въздушното пространство на страната;
- защита на страната при въоръжен конфликт;
- участие в многонационални операции в отговор на кризи;
- участие в операции по задържане на терористични и престъпни групи;
- спасителни и евакуационни действия.

Изпълнението на тези задачи изисква висока бойна и физическа подготовка, максимално развитие на основните двигателни качества, които да са основа за усъвършенстване на специфични знания и умения, необходими за изпълнението на съответните задачи. Това предполага оптимизиране на физическата подготовка на военнослужещите, за максимално развитие на техните двигателни качества, бързина, сила, издръжливост, ловкост и гъвкавост.

Според някои автори (К.Кримова,2015) добрата техническа, тактическа и физическа подготвеност е фактор за повишаване психо-физическото ниво на обучаемите.[7] В своите публикации тя споделя, че с повишаване на нивото на основните, базови двигателни качества, се въздейства върху специфичните двигателни възможности и техническите умения на занимаващите се.....” (К.Кримова,2015) [6]

Целта на учебния процес по физическа подготовка с курсантите от НВУ „Васил Левски” е развиването както основни двигателни качества (сила, бързина, ловкост и издръжливост), така и на специфични двигателни качества (силова и скоростна издръжливост, темпова бързина и др.) и практически навици по организиране и провеждане на различни форми на спортна подготовка. [9]

В настоящото проучване взеха участие 68 курсанта трети курс от НВУ „Васил Левски”, които условно бяха разделени на две групи мъже (50 човека) и жени (18 човека).

Целта на експеримента беше да се изследват промените в състояние на психофизическите възможности на курсантите през третата и четвъртата година от тяхното обучение и установи ефективността на Програма по Физическо възпитание в НВУ.

В периода от август 2017 г. до септември 2019 г. се проведе експериментално изследване, което може да се раздели на 3 основни етапа:

- 1) Първи етап – от началото на август 2017 г. до края на август 2017 г.

Курсантите трети курс бяха разделени условно на две групи – мъже и жени, след което се събраха изходните данни, даващи ни информация за моментното състояние на психофизическите им възможности.

- 2) Втори етап – от септември 2017 г. до юни 2019 г.

Обучаемите от двете групи провеждаха съвместно занятията си по Физическа подготовка, съобразно действащата Програма в НВУ „Васил Левски”.

- 3) Трети етап – от юли 2019 г. до септември 2019 г.

Снети бяха крайните данни, които ни информират за моментното състояние на психофизическите им възможности. Същите бяха обобщени и подготвени за обработка и анализ.

Информацията за моментните психофизически възможности на курсантите от двете групи е снета със следните тестове:

- Коректурна проба;
- Разкриване на числа в разнообразни фигури;
- Черно-червени цифрови таблици на Шулте;
- Фина моторика;
- САН – тест.

С помощта на вариационния анализ ние ще изясним причините и степента им на влияние върху отделни признаци при отделно наблюдаваните случаи. За целта е необходимо първо да се характеризират средните стойности на показателите, а след това количествено да се оцени степента на отклонение от средното равнище.

Данните от снетите тестове след статистическата обработка са представени в табличен вид – таблици № 1 - № 6.

Наблюдавайки данните в таблица 1, забелязваме че при всичките 12 теста, информиращи ни за психическите качества на курсантите трети курс мъже, преди експеримента, стойностите на Средното стандартно отклонение „S” и Коефициентите на вариация „V%” са сравнително ниски. От V%=4,90 (при теста за Настроение) до V%=18,00 (при Разкриване на числа в разнообразни фигури). Това е показател за хомогенност на извадката, което е добра предпоставка за бъдещата работа с нея.

Коефициентите на Асиметрия и Ексцес са ниски, близки до нормалното разпределение, като средните стойности са $As=-0,16$ и $Ex=-0,28$.

Таблица № 1 Вариационен анализ на показателите, информиращи за психическите качества на курсантите мъже преди експеримента

№	Показатели	min	max	R	X	S	V%	As	Ex
	Коректурна проба	23	38	15	30,52	3,51	11,49	0,02	-0,1
	Разкр. на числа във фигури	7	17	10	10,90	1,96	18,00	0,60	0,59
	Черно-червени цифрови табл.	16	27	11	22,08	2,93	13,28	-0,34	-1,15
	Тепинг тест	200	274	74	240,44	16,26	6,76	-0,10	-0,34
	ТТ квадрат 1	48	81	33	63,34	7,73	12,21	0,41	-0,20
	ТТ квадрат 2	51	70	19	60,36	4,87	8,06	-0,09	-0,84
	ТТ квадрат 3	47	72	25	58,44	5,47	9,36	0,04	-0,44
	ТТ квадрат 4	46	71	25	58,30	5,45	9,34	-0,05	-0,49
	САН – Тест	166	210	44	191,70	11,57	6,04	-0,35	-0,82
	Самочувствие	52	70	18	63,32	5,30	8,37	-0,30	-1,15
	Активност	39	70	31	62,08	6,25	10,07	-1,16	2,04
	Настроение	59	70	11	66,30	3,25	4,90	-0,66	-0,47

n= 50; As кр= - 0,16; Exкр= - 0,28

Таблица 2 ни разкрива моментното състояние на психическите качества на курсантите трети курс жени преди експеримента. Тук коефициентите на вариация V% отново са сравнително ниски и не надхвърлят V%=19,70 (при теста Разкриване на числа в разнообразни фигури).

Коефициентите на Асиметрия и Ексцес отново са сравнително ниски, близки до нормалното разпределение, като средните стойности са $As=-0,15$ и $Ex=-0,47$.

Таблица № 2 Вариационен анализ на показателите, информиращи за психическите качества на курсантите жени преди експеримента

№	Показатели	min	max	R	X	S	V%	As	Ex
	Коректурна проба	18	35	17	27,04	4,92	18,19	0,22	-1,08
	Разкр. на числа във фигури	8	15	7	11,04	2,17	19,70	0,29	-0,93
	Черно-червени цифрови табл.	15	25	10	21,19	3,00	14,16	-0,16	-1,04
	Тепинг тест	209	266	57	235,19	15,98	6,79	0,26	-0,82
	ТТ квадрат 1	51	77	26	64,31	5,95	9,25	0,17	0,26
	ТТ квадрат 2	49	67	18	56,31	4,07	7,24	0,62	0,27
	ТТ квадрат 3	46	68	22	57,35	6,23	10,86	-0,30	-0,98
	ТТ квадрат 4	46	65	19	57,23	5,17	9,03	-0,50	-0,74
	САН – Тест	139	205	66	179,88	15,89	8,83	-0,57	0,13
	Самочувствие	46	70	24	60,31	6,23	10,33	-0,63	-0,05
	Активност	40	65	25	55,15	6,65	12,06	-0,41	-0,50
	Настроение	50	70	20	64,42	5,31	8,24	-0,77	-0,10

n= 18; As кр= - 0,15; Exкр= - 0,47

От септември 2017 г. до юни 2019 г. обучаемите от двете групи провеждат съвместно занятията си по Физическа подготовка, съобразно действащата Програма в НВУ „Васил Левски”. В таблици № 3 и 4 са

представени данните, информиращи ни за моментното състояние на психическите качества на обучаемите от двете групи след експеримента.

След проведеното двугодишно обучение по старата програма по Физическа подготовка в НВУ, забелязваме понижаване на коефициентите на вариация (Таблица 1 и 3) в някои от тестове (Коректурна проба – $V\%_{пр}=11,49$, $V\%_{сл}=10,89$), при други обаче се наблюдава повишение (тест за Настроение – $V\%_{пр}=4,90$, $V\%_{сл}=6,14$). Въпреки това групата запазва своята хомогенност, със стойности на коефициента на вариация $V\%$, до 18,06%.

Коефициентите на Асиметрия и Ексцес се запазват ниски, близки до нормалното разпределение, като средните стойности са $As=0,01$ и $Ex=-0,23$.

Таблица № Вариационен анализ на показателите, информиращи за психическите качества на курсантите мъже след експеримента

№	Показатели	min	max	R	X	S	V%	As	Ex
	Коректурна проба	23	38	15	30,62	3,33	10,89	0,15	-0,37
	Разкр. на числа във фигури	7	16	9	10,26	1,85	18,06	0,75	0,63
	Черно-червени цифрови табл.	16	25	9	21,84	2,82	12,93	-0,29	-1,28
	Тепинг тест	209	276	67	240,14	14,52	6,05	-0,07	-0,33
	ТТ квадрат 1	50	78	28	63,06	6,34	10,06	0,39	-0,68
	ТТ квадрат 2	49	72	23	58,68	5,02	8,56	0,21	-0,48
	ТТ квадрат 3	50	74	24	59,94	4,97	8,30	0,09	-0,03
	ТТ квадрат 4	48	73	25	58,46	5,03	8,61	0,38	0,11
	САН – Тест	164	206	42	186,78	10,53	5,64	-0,26	-0,98
	Самочувствие	54	70	16	62,52	4,93	7,89	0,10	-1,21
	Активност	44	70	26	59,12	5,35	9,06	-0,14	0,13
	Настроение	53	70	17	65,14	4,00	6,14	-1,01	1,23

$n=50$; $As_{кр}=0,01$; $Ex_{кр}=-0,23$

В групата на жените, след проведеното двугодишно обучение по старата Програма по Физическа подготовка в НВУ, отново забелязваме понижаване на коефициентите на вариация във почти всички тестове, информиращи за психическите качества (Таблица 2 и 4). Това показва, че обучаемите се придържат към програмата си на обучение, водещо до хомогенизиране на групата. При теста Разкриване на числа в разнообразни фигури ($V\%_{пр}=19,70$, $V\%_{сл}=18,64$), а при Черно-червени цифрови таблици на Шулте ($V\%_{пр}=14,16$, $V\%_{сл}=13,15$).

Коефициентите на Асиметрия и Ексцес се запазват ниски, близки до нормалното разпределение, като средните стойности са $As=0,05$ и $Ex=-0,63$.

Таблица № 4 Вариационен анализ на показателите, информиращи за психическите качества на курсантите жени след експеримента

№	Показатели	min	max	R	X	S	V%	As	Ex
	Коректурна проба	17	35	18	26,92	4,75	17,66	0,02	-0,58
	Разкр. на числа във фигури	7	16	9	11,31	2,11	18,64	0,28	-0,21
	Черно-червени цифрови табл.	17	25	8	21,23	2,79	13,15	0,22	-1,33
	Тепинг тест	211	254	43	229,62	11,76	5,12	0,51	-0,59
	ТТ квадрат 1	54	75	21	62,08	4,78	7,70	0,71	0,46
	ТТ квадрат 2	50	67	17	57,12	4,34	7,59	0,51	-0,53
	ТТ квадрат 3	46	64	18	55,62	5,00	8,99	-0,24	-1,01
	ТТ квадрат 4	47	63	16	54,81	4,83	8,81	0,22	-1,05

	САН – Тест	141	192	51	172,27	12,75	7,40	-0,68	-0,33
	Самочувствие	46	70	24	58,19	6,12	10,52	-0,41	-0,62
	Активност	42	61	19	52,04	5,56	10,69	0,06	-1,08
	Настроение	52	70	18	62,04	4,68	7,54	-0,33	-0,71

$n=18$; $As_{кр}=0,05$; $Ехкр=-0,63$

Таблица № 5 Достоверност на прираста на показателите, информиращи за развитието на психическите качества на курсантите мъже

Показатели	Преди експеримента		След експеримента		Прираст	t	Pt
	X_1	S_1	X_2	S_2			
1. Коректурна проба	30,52	3,51	30,62	3,33	0,10	0,09	10%
2. Разкр. на числа във фигури	10,90	1,96	10,26	1,85	-0,64	1,86	92%
3. Черно-червени цифрови табл.	22,08	2,93	21,84	2,82	-0,24	0,28	30%
4. Тепинг тест	240,44	16,26	240,14	14,52	-0,30	0,03	4%
5. ТТ квадрат 1	63,34	7,73	63,06	6,34	-0,28	0,18	20%
6. ТТ квадрат 2	60,36	4,87	58,68	5,02	-1,68	0,96	63%
7. ТТ квадрат 3	58,44	5,47	59,94	4,97	1,50	0,51	52%
8. ТТ квадрат 4	58,30	5,45	58,46	5,03	0,16	0,09	8%
9. САН – Тест	191,70	11,57	186,78	10,53	-4,92	0,52	53%
10. Самочувствие	63,32	5,30	62,52	4,93	-0,80	0,43	45%
11. Активност	62,08	6,25	59,12	5,35	-2,96	2,24	96%
12. Настроение	66,30	3,25	65,14	4,00	-1,16	0,46	48%

В таблица № 5 са представени средните стойности на постигнатите резултати и стандартното отклонение на курсантите мъже, преди и след провеждане на експеримента. В 9 от тестовите информиращи ни за моментното състояние на психическите качества на курсантите се наблюдава отрицателен прираст, а при само 3 от тях, положителен. Стойности на t – критерият на Студент и гаранционната вероятност Pt, ни показват, че имаме достоверен прираст единствено при теста за Активност ($Pt=96\%$), който обаче е отрицателен.

Това означава, че в резултат на обучението си през трети и четвърти курс в НВУ „Васил Левски“, курсантите мъже са понижили своята активност ($Pt=96\%$), равнището на вниманието си и зрителното възприятие ($Pt=92\%$), своята психическа работоспособност ($Pt=53\%$), бързината на превключване на вниманието си и неговия обем ($Pt=30\%$).

Таблица № 6 Достоверност на прираста на показателите, информиращи за развитието на психическите качества на курсантите жени

Показатели	Преди експеримента		След експеримента		Прираст	t	Pt
	X_1	S_1	X_2	S_2			
Коректурна проба	27,04	4,92	26,92	4,75	-0,12	0,08	10%
2. Разкр. на числа във фигури	11,04	2,17	11,31	2,11	0,27	0,73	58%
3. Черно-червени цифрови табл.	21,19	3,00	21,23	2,79	0,04	0,06	8%
4. Тепинг тест	235,19	15,98	229,62	11,76	-5,57	0,46	48%
5. ТТ квадрат 1	64,31	5,95	62,08	4,78	-2,23	1,78	90%

6.	ТТ квадрат 2	56,31	4,07	57,12	4,34	0,81	0,40	41%
7.	ТТ квадрат 3	57,35	6,23	55,62	5,00	-1,73	1,21	76%
8.	ТТ квадрат 4	57,23	5,17	54,81	4,83	-2,42	1,98	95%
9.	САН – Тест	179,88	15,89	172,27	12,75	-7,61	1,96	94%
10.	Самочувствие	60,31	6,23	58,19	6,12	-2,12	1,45	80%
11.	Активност	55,15	6,65	52,04	5,56	-3,11	2,42	96%
12.	Настроение	64,42	5,31	62,04	4,68	-2,40	1,89	92%

В таблица № 6 са представени средните стойности на постигнатите резултати и стандартното отклонение на курсантите жени, преди и след провеждане на експеримента. В 9 от тестовете информиращи ни за моментното състояние на психическите качества на курсантките се наблюдава отрицателен прираст, а при само 3 от тях, ток е положителен. Стойности на t – критерият на Студент и гаранционната вероятност Pt, ни показват, че имаме достоверен прираст единствено при теста за Активност (Pt=96%), който обаче е отрицателен.

Това означава, че в резултат на обучението си през трети и четвърти курс в НВУ „Васил Левски“, курсантите жени са понижили своята активност (Pt=96%), психическата си работоспособност (Pt=94%), своето настроение (Pt=92%), самочувствие (Pt=80%), фината си моторика (Pt=48%), като са подобрили единствено равнището на вниманието си и зрителното възприятие (Pt=58%).

От проведеното изследване можем да направим следните изводи:

1. Преди експеримента в двете групи се забелязват ниски стойности на „Стандартно отклонение” (S) и „Коефициент на вариация” (V%), което е показател за тяхната еднородност;
2. След проведеното двугодишно обучение по старата програма по Физическа подготовка в НВУ „Васил Левски“, забелязваме понижаване на коефициентите на вариация в някои от тестовете, при други обаче се наблюдава повишение. Въпреки това групата запазва своята хомогенност, с ниски стойности на V%;
3. В резултат на обучението си в трети и четвърти курс в НВУ „Васил Левски“, курсантите мъже са понижили своята активност (Pt=96%), равнището на вниманието си и зрителното възприятие (Pt=92%), своята психическа работоспособност (Pt=53%), бързината на превключване на вниманието си и неговия обем (Pt=30%);
4. В резултат на обучението си в трети и четвърти курс в НВУ „Васил Левски“, курсантите жени са понижили своята активност (Pt=96%), психическата си работоспособност (Pt=94%), своето настроение (Pt=92%), самочувствие (Pt=80%), фината си моторика (Pt=48%), като са подобрили единствено равнището на вниманието си и зрителното възприятие (Pt=58%);
5. Проведеното изследване разкри, че в резултат на обучението си в НВУ „Васил Левски“ по действащата Програмата по „Физическа подготовка“, курсантите трети и четвърти курс понижили своите резултати, характеризиращи развитието на психическите им качества. Това се явява достатъчно основание за разкриване на слабостите в Програмата по „Физическа подготовка“ и предприемане на действия за нейното оптимизиране.

ЛИТЕРАТУРА

- Авторски колектив. (2018). Ръководство по физическа подготовка и организиране на спортната дейност на въоръжените сили на РБ. София
- Гаврийски, В. (2014). Физиология на човека с физиология на спорта – част трета. София
- Гилова, В. (1999). Статистическа обработка и анализ на данни. София
- Давидова, Т., & Маринов. Б. (2006). Установяване на зависимостта между повишаване нивото на някои физически качества и придобиването на технически умения в хода на обучението по ръкопашен бой. Национална сигурност, физическо възпитание и спорт, сборник научни статии, НСА, София,
- Давидова, Т., & Давидов, Д. (2012). Основни принципи на специализираната психическа подготовка. Сборник научни трудове от юбилейна научна конференция по повод 10 години от създаването на НВУ „Васил Левски”(2015). Издателски комплекс НВУ „Васил Левски”, В. Търново
- Давидов, Д., & Крумова-Цончева, К. (n.d.). Кратък гимнастически терминологичен речник, В.Търново,изд.Астартa ISBN:978-954-350-220-3
- Крумова-Цончева, К. (2015). Спортната подготовка при подрастващи спортисти-проблеми и приоритети; Велико Търново,изд. Ай анд Би; ISBN:978-619-7281-03-3 COBISS.BG-ID-1279866596

- Петкова, М., & Квартирникова, Л. (1985). Тестове за оценяване на физическата дееспособност. Медицина и физкултура. София
- Правилник за приема и учебната дейност в НБУ „Васил Левски“. Велико Търново (2021).
- Правилник за устройството и дейността в НБУ „Васил Левски“. Велико Търново (2021).
- Стефанов, К. (2020). Изследване на моментната физическа дееспособност на курсантите първи курс от НБУ „Васил Левски“, Велико Търново, ISSN:1312-6148
- Стефанов, К. (2020). Изследване развитието на психофизическите възможности на курсантите първи курс в НБУ „Васил Левски“, Велико Търново, ISSN:1312-6148
- Стойков, С. (2017). Динамика на средата за образование и обучение в сферата на сигурността, В.Търново